

טעם העץ כטעם הפרי

כולנו מכירים את הציווי המפורסם של ה' ליהושע "והגית בו יומם ולילה", ומייד שואל אדם את עצמו האם באמת אני יכול להגות יומם ולילה. בגמרא בחגיגה (ה ע"ב) מובא סיפור מדהים. ר' יעקב בר אידי היה הולך לביהמ"ד שלושה חודשים, נשאר שם יום אחד, וחוזר שוב לביתו במשך שלושה חודשים. כלומר הוא היה הולך חצי שנה רק בשביל ללמוד יום אחד תורה. מסופר שם בגמרא שהחכמים עשו את הדבר הכי טבעי בתגובה למעשה זה, צחקו על ר' יעקב בר אידי. אך ר' יוחנן היסה אותם וקרא על ר' יעקב בר אידי את הפסוק "ואותי יום יום ידרושון" (ישעיהו נ"ח, ב).

מדוע ר' יוחנן אמר שר' יעקב בר אידי דורש את ה' יום יום, הרי הוא דרש אותו רק יום אחד בחצי שנה? אנו למדים מכאן דבר חשוב: האמצעי מצליח להתרומם לרום המטרה. האמצעי אינו סוג ב', אלא הוא מקבל את הצביון של המגמה, של התכלית. וכן לא רק המצווה עצמה או לימוד התורה עצמו הם הפרי, אלא גם מה שמוביל אל הפרי – העבודה הקשה, מקבל צורה של פרי.

דוגמא נוספת מובאת במדרש "ויקץ יעקב משנתו – ממשנתו" (בראשית רבה סט, ז). חכמים השוו בין לימודו של יעקב אבינו לשנתו. מדוע? משום שהשינה של יעקב היתה למען מטרה עליונה – הלימוד, ולכן מתרוממת השינה (האמצעי) למדרגת המגמה (התכלית) – לימוד תורתו.

כמו כן בברכות (ח ע"א) מובא: "כל האוכל בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי". נשאלת השאלה מדוע מי שאכל בתשיעי נחשב לו כאילו צם ביום זה? התשובה היא משום שאכל לקראת הצום, עבור הצום, כלומר אכילה שהיא מעשה גשמי קיבלה תכלית רוחנית – צום. ושוב, כל זאת כאשר

האדם במודעות להפוך את הפעולה הגשמית – גופנית לפעולה מרוממת, לגובה המגמה עצמה.

ניתן להביא לרעיון זה דוגמאות רבות אך מקוצר היריעה נביא דוגמא אחרונה. בכתובות (קא ע"א) נאמר שרבי יהודה הנשיא הרים עשר אצבעותיו לפני מותו ואמר שלא נהנה בעולם הזה אפילו מאצבע קטנה. וכיצד אמר דבר זה, והרי במסכת עבודה זרה (יא ע"א) נאמר שלא פסקו מעל שולחנו של רבי יהודה הנשיא פירות של חורף בתקופת הקיץ ופירות של קיץ בתקופת החורף. כלומר הוא נהנה מכל טוב של העולם הזה בכל עונות השנה, אם כן מדוע אמר על עצמו שלא נהנה? כאמור גם כאן ההסבר הוא משום שהשימוש של רבינו הקדוש בהנאות העולם הזה לא היה לשם ההנאות עצמן אלא הן שימשו לשם מטרה נעלה יותר, וממילא הן התעלו למדרגה רוחנית. כל האמצעי היה רק לשם המגמה.

על כן כשאדם עולה למרום לא שואלים אותו כמה תורה למדת, כי הכמות אינה מעניינת, אלא מהי מגמת חייו. לכן שואלים אותו האם קבעת עיתים לתורה, כלומר: מהי קביעות חייך? מה מגמת חייך? כי לא הלימוד עצמו בלבד הוא העיקר אלא אף מה שסובב אותו בחיינו.

שנזכה שכל מהלך החיים שלנו ישאב וממילא יתרומם למדרגה העליונה של הפרי עצמו.